

KÉTSZÁZ ÉVE SZÜLETETT ZATHURECZKY EMÍLIA, MÚZEUMUNK ALAPÍTÓJA

Egy adatolás és tanulságai

Az utóbbi években mind gyakrabban kapom rajta magam, hogy a szakmai közlendők is személyesebbé válnak. Valószínűleg így van rendjén: nemcsak a szakmai önfegyelem foszladozik az idő múlásával, de az állásfoglalás hitelessége is másféle felelősségvállalást kér hatvan-, mint harmincévesen. A legutóbbi alkalom igazgatóm belső levelével köszöntött be: Miért tervezzük 2024-re a Csereyné-bicentáriumot, ha 1823-ban született?

Azonnal tudtam, hogy vaj van a fejemen, mert rémlett, hogy – más jeleseinkhez hasonlóan, mint Barabás Miklós vagy Orbán Balázs – alapítónknak születési évét illetően is fennforgott valami régi félreértés, a múzeumtörténeti adatokra pedig az azzal foglalkozó könyvtárosnál szoktak intézményemben rákérdezni. Hálásan gondoltam arra: de jó, ha legalább az ember főnökének nem csak a szíve van a helyén.

A két következő reakcióm az „akasztják a hóhért” helyzettel szembeülvő fejszóválás volt, majd a Csereyné emléken való elérzékenyülés.

Az első reakciót a könyvespolcon történő gyors adatellenőrzés váltotta ki. Három évtized olvasószerszertől-lektori kalandjai után nehéz meglepődni, de a vonatkozó mindkét kézikönyvben sajátkezű volt az elkövetés: a 2002-es *Emlékkönyv*-kötetünk szerint Zathurecky Emília 1824. nov. 21-én született, az ugyancsak 2002-es lexikon szerint 1823. okt. 21-én.¹

Az elérzékenyülést viszont a hibaforrások tisztázása hozta: mekkora érdeklődés, hála, szeretet övezte mindig is alapítónkat, majd emlékét, hogy ennyiszor tévedhettünk a tisztelgések, megemlékezések során! Ami persze nem ment fel a téves adatolások felelőssége alól.

Legyen a tisztázó szó kedves külső munkatársunké, a genealógus Kocs Jánosé, aki két teljes perc alatt kereste elő a perdöntő anyakönyvi oldal digitális fotóját: Zathureczky Emíliát, aki 1875-ben már özv. Cserey Jánosnéként lett múzeumunk alapító nagymamája, 1823. november 21-én keresztelték, tehát pár nappal korábban születhetett.²

Következzenek az adatolók:

*

Cserey Jánosné Zathureczky Emíliát már 1858-ban, majd 1865-ben kézikönyv említette,³ de az életrajzi cikk értékű első méltatások 1884–1885-ben jelentek meg róla.⁴

A későbbi jeles kisebbségpolitikai szakértő, a gelencei születésűként korábban szomszédfalusi Jancsó Benedek (1854–1930), akkor épp aradi tanár, országos képes folyóiratban, 61. születésnapja előtt köszöntötte, bár a születési év és hely megadása nélkül. Jancsó maga is tevékeny résztvevője volt a Székely Nemzeti Múzeum intézményesüléséért folytatott sajtóháborúnak, de a fia lehetett volna a nagymamának. Mint hat-

* A reprodukció forrása: RADNÓTI Dezsőné 1900, 9.

¹ BOÉR Hunor – BIRÓ Rózsa 2002, 9. – a problémás adat az első szerzőtől; BOÉR Hunor 2002, 966.

² SÁL, Fond 105, 599, 40. Barabás Miklóst pl. két nappal, Orbán Balázst hattal a születése után keresztelték, 1810-ben, illetve 1829-ben. (Vö. JÁNÓ Mihály 2020; SIMÓ Márton 2013.)

³ NAGY Iván 1858, III, 141. és Uő 1865, XII, 324. Az első említés nem adja meg a keresztnevet, a második (sajtó?)hibásan, Cserey Jánosnak nevezi a férjét.

⁴ JANCÓS Benedek 1884; SZÁSZ Károly 1885a–b (a két változat közötti apróbb helyesírási és kiemelési módosításokkal).

vanévest szerette volna felköszönteni, és csak rosszul emlékezett a születési évére? Vagy a következő szerzők értelmeztek félre egy teljesen esetleges megjelenési időpontot?

Az *S–z* szignójú, 1885-ös méltatást a budapesti székely [művelődési és közgazdasági] egy[esü]let/lobbicsoporthoz írták, illetve mutatványcikként már megelőzően, a sepsiszentgyörgyi sajtó lehozta. A szerzőt a naptár szerkesztőinek névsora árulja el: Szemerjai Szász Károly (1829–1905) a Tompa Mihály bejei lelkészutód-barátja, 1851–1853-ban Arany János nagykőrösi tanártársa, 1854–1857-ben kézdivásárhelyi református pap, 1885-ben már budapesti egyetemi magántanár és dunamelléki református püspök, a Nibelung-ének, Shakespeare, Molière, Goethe, Byron, Hugo stb. átültetője – 1878-ban, amikor a múzeum kódexének ügyében özv. Csereynéket segítette,⁵ épp Verne *15 éves kapitányát* fordította magyarra, most pedig Dante *Poklát*. Zathureczky Emíliát 1824. nov. 21-i, olaszteleki születésűként mutatta be.

Az 1824-es téves születési év kanonizációjához lehet, hogy Szász Károly tekintélye is elég lett volna. Ám ugyancsak 1885-ben, ugyanezekkel a születési adatokkal a *Magyar Lexikon*ba is Zathureczky Emília-szócikk került, melyet aztán csonkoltan átvett a két legnagyobb, jogutód magyar lexikon, 1897-ben, majd 1926-ban.⁶ A szócikk aláíratlan, és tartalmilag csak részben fedi át egymást a székely-egyleti naptár cikkével, tehát meglehet, hogy egy másik *háromszéki helyismeretű*, de akkoriban ugyancsak a *fővárosi székely lobb* köréhez kötődő, a *budapesti lexikon*írásba bevont szerzővel is számolhatunk.

A szócikknek a Székely Nemzeti Múzeumra vonatkozó adatai alapján az amúgy szóba jöhető, sepsiszentgyörgyi hírlapszerkesztő múzeumőr Nagy Gézát (1855–1915), a rövid ideig előtte ideiglenes ör Szász Istvánt (1848–1888) és a múzeumi igazgatóválasztmányi elnök Málík Józsefet (1849–1901) kizárhatjuk a lehetséges szerzők közül.

Ha valóban mégsem a Szász Károly cikke ez is, akkor pl. Zathureczky Emília nagyszombati lányneveldei képzésére vonatkozó adatai okán merülhet fel az alsócsernátoni születésű, lutheránus iskolát is járt, majd Pesten végzett, 1872–1875-ben kézdí-orbai képviselő, 1880–1885-ben kézdivásárhelyi orvos, 1885 áprilisától budapesti közegészségügyi felügyelő Cseh Károly (1838–1894) érintettsége. A cikk szóhasználata (*eszélyes, tapintat, kötelmek*) alapján az alsócsernátoni előnevű, reformátuselit-kötődésű, Tacitus-fordító Csiky Kálmán (1843–1905) gyanús még, aki 1881–1884-es sepsiszentgyörgyi képviselőségét követően ekkor már a közgazgatási és a magánjog budapesti műegyetemi tanára.

*

A századforduló körül a budapesti milleniumi kiállítás kapcsán írt folyóiratcikk a lexikonokat követi – „született 1824-ben” –, a háromszéki negyvennyolcasokat tárgyaló, egy évvel korábbi kötet pedig kiemelte ugyan Csereyné alakját, de nem adja meg a születési adatait, ahogy a kolozsvári természetjárók/néprajzosok értesítőjében sem az ottani, 1900-as méltatás.⁷ Sőt, ezek az adatok a kézdivásárhelyi sírkövére sem kerültek fel 1905-ben, ahogy azt követően sem.

Az 1823-as születési évet úgy tűnik Pálmay József (1863–1928) tette közzé elsőként, 1901-ben. A kiszolgált katonatiszt, majd Udvarhely vármegyei allelvtáros ki is szállt az egyes családokhoz, és genealógiai kézikönyve a megjelenést követően jó eséllyel azok polcára került. 1910-ben másrészt Marosvásárhelyről, Ifj. Biás Istvántól, a Teleki-levéltárból kapta meg a Székely Nemzeti Múzeum a Zathureczky Emília férjhez menetele előtt kikért keresztlelvel betűhív másolatát, a helyes, 1823. nov. 21-i olaszteleki *keresztlelési* dátummal.⁸

A múzeumot ekkor már a saját székház építésének a teendői kötötték le, de hamarosan Kézdivásárhelyen is fordulat körvonalazódott. 1914-ben Péter János (1870–1944), a kantai katolikus főgimnázium három éve odaérkezett igazgatója egy, a *Századok* által is recenzált kötetet szerkesztett, elsősorban Székelyföld jelesein az életrajzából, benne Gajzágó Lenke (1890?–1878) Csereynéről írt dolgozatával, mely szerint Zathureczky Emília 1823-ban, Baróton(!) született.⁹

Utóbbi felvetésben a szerző valószínűbb, hogy tévedett – alig másfél éves barótiként tanított akkor ott reál tantárgyakat, és megtéveszthette, hogy később valóban Barót volt a család fő központja. A lehetőséget viszont ki sem zárhatjuk teljesen: a katolikus településen temploma ugyan volt már a református gyülekezetnek, de saját lelkésze, anyakönyve nem, a legközelebbi református parókia pedig Olaszteleken volt.

A következő években ismét a sors játszott az adatokkal és az adatolókkal: a nagyasszony unokahúga és szellemi örököse, Zathureczky Berta (1855–1924) már a világháború és Trianon után, 1921-ben közölt a sepsi-

⁵ Vö. BOÉR Hunor 2009, 277–279.

⁶ X. x. 1885; Uó 1897, *A Pallas Nagy Lexikon*ában; Uó 1926, *a Révai Nagy Lexikon*ában.

⁷ S. L. 1897; NAGY Sándor 1896, 148–149; Radnóti Dezsőné

1900.

⁸ PÁLMAY József 1901, 477; SZNM, It, 51–1910.

⁹ GAJZÁGÓ Lenke 1914, 236–237.

szentszentgyörgyi sajtóban, vélhetően centenáriumnak szánt megemlékezést, hiszen 1821-es születéséről írt benne. Majd a tényleges centenáriumi évben Péter János tért vissza a témára ugyanitt és megelőzően kézdivásárhelyi hírlapban is, de Zathureczky Emília 1823. okt. 21-i *születését* adatolva, holott felelősen utánajárva, lábjegyzetben az olaszteleki református lelkész értesítésére hivatkozva! A „9bris” 9-es számjegye a megfelelő anyakönyvi oldalon nem olvasható 8-asnak, de nem tudjuk, milyen közvetítéssel jutott Péter Jánoshoz az információ.¹⁰

*

Furcsamód, a múzeum az 1929-es *Emlékkönyvében* sem helyesbített a nyilvánosságban, ahogy aztán az 1979-es „múzeumalapítási jubileuma” kapcsán sem. Érthető amúgy: súlyos személyi veszteségek mellett olyan apróságokkal kellett foglalkozniuk, mint az intézménynek a királyi Románia általi jogi elismerése, egy újabb világháború, majd a kommunista államosítás, gyűjtemények ilyen vagy olyan nemzetállami, avagy partikuláris érdekű, pusztulással végződő evakuálása vagy csak intézményes-félintézményes elidegenítése, egyáltalán az alapító célok eltörlésének a kísérletei. A normalitásba való visszatérés jogi feltételei csak 1998–2001 között teremtődtek meg: csak a megyei tulajdonba/alárendeltségbe került múzeumra lehetett aztán hivatalosan is visszaírni, nem csak ideiglenesen/feltételekkel, a Székely Nemzeti Múzeum nevet.

Újra és újra felvehető fonalat addig is, kézenfekvően, a már tárgyalt lexikonok által kanonizált adat kínált alkalmanként: az 1824-es születési dátum.¹¹ Ezt vezette fel az imecsfalvi kúria 1997. nov. 23-án avatott domborműves emléktáblájára, Vetró András munkájára a Cserey Jánosné Baráti Társaság, ennek a 175. éves évfordulójáról emlékeztek meg 1999. nov. 1-jén a kézdivásárhelyi református templomban, és ezzel számolt a sepsiszentgyörgyi, 2000. szeptemberi, 125 éves múzeumalapítási jubileumi rendezvény, majd annak intézménytörténeti, publikációs hozadéka, a 2002-re megjelent *Emlékkönyv*-kötetek, valamint Bakk Pálnak a megemlékezése 2001-ben. 1824 szerepel születési évként a sepsiszentgyörgyi múzeumi székház előtti Vargha Mihály-alkotás, a Csereyné-mellszobor talapzatán is, 2004. szept. 16. óta.¹²

A normalitás maga 2006-ban tért vissza intézményünkbe, a működési feltételek ekkor tisztulhattak le, az utolsó évekre jellemző veszélyek és félelmek eloszlásával, a bizalom visszatéréssel. Párhuzamosan ezzel, a belügyi alárendeltségű sepsiszentgyörgyi állami levéltárban is mind hozzáférhetőbbé váltak a múzeum 1961–1974-ben odavitt állagai, de az egyházaktól elkobozott anyakönyvek is.

Mondjuk ki, és lépünk túl rajta: a Zathureczky Emília születési adatai körül máig fennmaradt zavar jelentős részben az ezredforduló utáni néhány esztendő, akkori rossz kommunikációjú, elégtelen szakmai együttműködés öröksége. A 2002-es magyarmuzeológia-történeti lexikonba valószínűleg a drága Tiboldi Zoltán (1929–2013) könyvtáros-muzeológus figyelmeztetésének köszönhetően kerültek be az 1824-esek helyett a Péter János helyesebb, mert 1823-as, de szintén problémás adatai.¹³ Kézdivásárhelyi kitűnő néprajzosunk, Szabó Judit (1942–2017) is utóbbiakat használta a 2005-ben írt – végre levéltári kutatást is hasznosító – tanulmányában.¹⁴ A 2012-es megemlékezésében másrészt Pálmay József alapján foglalhatott állást Kisgyörgy Zoltán egy helyes, 1823-as évszám mellett.¹⁵

Mások, nem kevésbé kitűnő munkatársaim a Szász Károly adatainál maradtak,¹⁶ vagy – mint magam is 2002-ben – felváltva, különböző adatváltozatokat használtak a következő években is,¹⁷ aszerint, hogy mikor melyik kézikönyv volt munkánk közben – szó szerint – *kéznél*. A hibaforrás ugyanis végső soron a *kanonizációs folyamatok* gyakori gyerekbetegsége volt, a kézikönyvekbe bekerült hibák kiirathatatlansága. *Csak súlyosbíthatta* az elsődleges források amúgy minden esetben elvárható ellenőrzésének elmaradása, de azt is tudjuk, hogy az ilyen mélységű állandó adatellenőrzés sokszor objektív okokból is nehéz vagy akár lehetetlen feladat.

*

Tanulság: a zavar már a kultusz kezdetétől (Jancsó Benedek, Szász Károly) jelen volt, és – bár időközben a Székely Nemzeti Múzeum lépéseket tett a tisztázásra – Péter János is tovább növelte a születési centenárium kapcsán. Most, a bicentenáriumnak, Vargha Mihály múzeumigazgató figyelmének köszönhetően, Kocs János

¹⁰ A megemlékezések: KELEMENNÉ ZATHURECZKY Berta 1921; PÉTER János 1923a–b. (E legutóbbit, az 1923-as kézdivásárhelyi cikket csak Szabó Judit alapján hivatkozhatom.)

¹¹ CSEREY Zoltán 1979; ZÁGONI Jenő 1980; CSEREY Zoltán – BINDER Pál 1992; CSEREY Zoltán 1995.

¹² Az imecsfalvi emléktábláról lásd SÁNTHA Imre Géza 2020; az 1999-es megemlékezésről lásd SZABÓ Judit 2005, 18; BAKK Pál 2001, 165; a sepsiszentgyörgyi mellszoborról lásd GYURKÓNÉ Edit – SÁNTHA Imre Géza 2010–2023.

¹³ Négy évvel később a múzeum évkönyveiben is ezek szerepelnek megemlékezésekben. ([BOÉR Hunor – CSÁKI Árpád – DIMÉNY Attila] 2006a–b.)

¹⁴ SZABÓ Judit 2005 (a PÉTER János 1923a alapján).

¹⁵ KISGYÖRGY Zoltán 2012.

¹⁶ DEMETER Lajos – KISGYÖRGY Tamás 2011a–b.

¹⁷ SZŐCSNÉ GAZDA Enikő 2011, 286. (ez esetben fennállhat a tanulmányt gondozó olvasószerkesztő, vagyis a magam felelősége is); Uő 2022, 13.

pontosította az adatokat. A konfúzióhoz viszont lényegében a kultusz maga vezetett, a folyamatos szeretet és tisztelet, amely Zathureczky Emília, Csereyné, majd özv. Cserey Jánosné alakját övezte.

Zathureczky Emília születése napját, helyét – ahogy a lutheránus intézményekkel való kapcsolatát is – nem kizárható, hogy szerencsés kutató egyszer még azonosítja újabb források hasznosítása során. Addig is: 1823. nov. 21-én vezették be megkeresztelését, az olaszteleki református anyakönyvbe. Valószínűnek tűnik, hogy itt is született, de jó tudni, hogy felmerült Barót is, mint születési hely. 1842. okt. 2-i férjhez menetele előtt mindenestre szintén az olaszteleki református lelkész kérdezte ki, bár mint lutheránusnak, akkori lutheránus dékán adta meg a diszpenzációt.¹⁸

Emléke legyen áldott!

Boér Hunor

Köszönetnyilvánítás

Ezúton is szeretném megköszönni Bányai Réka (Marosvásárhely), Borcsa János és Dimény Attila (Kézdivásárhely), Nagy Botond, Kocs János és Pénzes Loránd (Sepsiszentgyörgy), Vass Csongor (Gyulafehérvár) segítségét. A vonatkozó kutatás legnagyobb részét Bárdi Nándor és az Arcanum Adatbázis Kiadó (Budapest) tette lehetővé.

Levéltári források

- Romániai Országos Levéltár Kovászna Megyei Irodája, Sepsiszentgyörgy – Arhivele Naționale ale României Biroul Județean Covasna, Sf. Gheorghe (Sepsiszentgyörgyi állami levéltár – SÁL)
 – Fond 105, nr. 599: *Olaszteleki református anyakönyv, 1811–1843*
 Székely Nemzeti Múzeum, Sepsiszentgyörgy (SZNM)
 – Könyvtár: *Intézményi levéltár* (It), 1910. évi iratok

Irodalom

- BAKK Pál
 2001 *Szentkatolnai krónika. Hely- és művelődéstörténeti dolgozatok*, Ambrózia, Kézdivásárhely, 81, 163–167.
- BOÉR Hunor
 2002 Zathureczky Emília, özv. Cserey Jánosné, in: *Magyar Múzeumi Arcképcsarnok* [I.] (főszerk. Bodó Sándor – Viga Gyula), Pulszky Társaság – Tarsoly, Budapest, 2002, 966–968.
 2009 Adatok az Apor-kódex és a Csereyné-kódex kutatástörténetéhez, in: *Erdély reneszánsza* (szerk. Gábor Csilla, Luffy Katalin, Sipos Gábor), Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár, 267–285, 378–379.
- BOÉR Hunor – BIRÓ Rózsa
 2002 A Székely Nemzeti Múzeum kezdetei, 1875–1881, *Acta (Siculica) 2001*, I (Emlékkönyv a Székely Nemzeti Múzeum 125 éves jubileumára I.), 7–58.
- [BOÉR Hunor – CSÁKI Árpád – DIMÉNY Attila]
 2006a Zathureczky Emília (1823–1905), *Acta Siculica 2005/2* (https://www.szekelyfoldert.info/zathureczky_emilia.html; megtekintés: 2023. jún. 8.).
 2006b Zathureczky Emília (1823–1905), *Acta (Siculica) 2006*, II, 189–192.
- CSEREY Zoltán
 1979 A múzeumalapító emlékezete, *A Hét*, XI/39, 1979. szept. 28., 11.
 1995 A közjó szolgálatában, *Háromszék*, VII/1578, 1995. nov. 4., 4.
- CSEREY Zoltán – BINDER Pál
 1992 Imecsfalva, *Háromszék*, IV/746, 1992. okt. 31., 6.
- DEMETER Lajos – KISGYÖRGY Tamás
 2011a Az összes székely tárháza, *Háromszék*, XXIII/6392, 2011. szept. 17., 10.
 2011b Az összes székely tárháza, in: *Életem, Háromszék* 1. *Boldog békeidők*, Charta, Sepsiszentgyörgy, 34–35.
- GAJZÁGÓ Lenke
 1914 Cserei Jánosné sz. alsózaturscai Zathureczky Emília. A Székely Nemzeti Múzeum alapítónője (1823–1905), in: PÉTER János 1914, 236–242.
- GYURKÓNÉ Edit – SÁNTHA Imre Géza
 2010–2023 *Csereyné Zathureczky Emília* [mellszobra] (<https://www.kozterkep.hu/9265/csereyne-zathureczky-emilia>; megtekintés: 2023. jún. 8.).

¹⁸ SÁL, Fond 105, nr. 599, 144.

- JANCSÓ Benedek
1884 Özv. Cserey Jánosné. Szül. Zathureczky Emília, *Ország-Világ*, VI/42, 1884. okt. 18., 678–679.
- JÁNÓ Mihály
2020 210 éve született Barabás Miklós, *Háromszék*, XXXII/8926, 2020. febr. 22., 6.
- KELEMENNÉ ZATHURECZKY Berta
1921 Egy székely Nióbe, *Székely Nép*, XXXIX/88–89, 1921. nov. 2–5.
- KISGYÖRGY Zoltán
2012 Háromszéki nagyasszonyok – Zathureczky Emília, *Háromszék*, XXIV/6505, 2012. febr. 2., 7.
- NAGY Iván
1858–1865 *Magyarország családi címerekkkel és nemzedékrendi táblákkal*, III–XII, Pest.
- NAGY Sándor
1896 *Háromszék önvédelmi harca 1848–49*, Kolozsvár.
- PÁLMAJ József
1901 *Háromszék vármegye nemes családjai*, Sepsiszentgyörgy.
- PÉTER János
1914 *A Székelyföld és székely nagyjaink I.* (szerk. Péter János), Kézdivásárhely.
1923a Cserey Jánosné emléke, *Székely Újság*, 1923. nov. 15–18–22–25.
1923b Cserey Jánosné emléke (Élt 1823–1905), *Székely Nép*, XLI/102, 1923. dec. 25.
- RADNÓTI Dezsőné
1900 Néprajzi múzeumunk első gyűjtője. Özv. Cserey Jánosné, *Erdély Népei – Az »Erdély« [IX/6] néprajzi melléklete*, III/2, 9–10.
- S. L.
1897 Csereyné, *Ország-Világ*, 1897. szept. 12. (XVIII/37), 595.
- SÁNTHA Imre Géza
2020 *Csereyné Zathureczky Emília-emléktábla* (<https://www.kozterkep.hu/40192/csereyne-zathureczky-emilia-emlektabla>; megtekintés: 2023. jún. 8.).
- SIMÓ Márton
2013 Mikor született a legnagyobb székely, *KultúrHon*, 2013. febr. 1. (<http://kulturhon.info/mikor-szuletett-a-legnagyobb-szekely/>; megtekintve: 2023. jún. 6.).
- SZABÓ Judit
2005 Száz éve hunyt el Cserey Jánosné Zathureczky Emília, *Erdővidéki Lapok*, 2005/3, 11–18.
- SZÁSZ Károly
1885a Özv. Cserey Jánosné szül. Zathureczky Emília, *Székely Nemzet*, 1885. nov. 15. (III/177).
1885b Özv. Cserey Jánosné szül. Zathureczky Emília, *Székely-Egyleti Képes Naptár az 1886-ik évre* (Ötödik évi folyam), Budapest (utóbbiban helyesírási és kiemelési apróbb módosítások), 38–40.
- SZŐCSNÉ GAZDA Enikő
2011 A Zathureczky család székelyföldi ága a 19. században. Gazdaság- és mentalitástörténeti vázlat, *Acta Siculica 2011*, 283–296.
2022 Bevezető a családról és a forrásközlésről, in: *Maradok holtig bív testvéred... A Zathureczkyek családi levelezése* (s. a. r. Szőcsné Gazda Enikő), Székely Nemzeti Múzeum, Sepsiszentgyörgy, 5–25.
- ZÁGONI Jenő
1980 »...Ő méltó arra, hogy a nemzedékek követendő eszménykép gyanánt tiszteljék emlékét...« Cserey Jánosné (1824–1905), *Megyei Tükör*, XIII/2737, 1980. nov. 8.
- X. x.
1885 Zathureczky Emília, in: *Magyar Lexikon. Az egyetemes ismeretek encyklopaediája* (szerk. Somogyi Ede), XVI, Pallas, Budapest, 293.
1897 Zathureczky Emília, in: *A Pallas Nagy Lexikona*, XVI, Pallas, Budapest, 1125.
1926 Zathureczky Emília, in: *Révai Nagy Lexikona. Az ismeretek enciklopédiája*, XIX, Révai, Budapest, 646.

Bicentenarul nașterii fondatoarei noastre, Emília Zathureczky, și tragerea unor concluzii

(Rezumat)

Conform înregistrării din matricolele bisericii reformate din Tălișoara (Olasztelek, din scaunul Udvarhely), Emília Zathureczky a fost *botezată* la 21 noiembrie 1823 – pentru această rectificare îi rămânem datori genealogului János Kocs. Primele laudări ale fondatoarei noastre, cu valoare de curriculum vitae, au apărut în presă în 1884-1885: ziua aceea de 21 noiembrie a fost prezentată greșit prima dată, ca o zi de *naștere* din 1824, probabil de episcopul reformat Károly Szász. Prin urmare, articolele de lexicon cele mai importante (1897, 1926) au canonizat și ele data respectivă. Cu ajutorul preotului din Tălișoara, în 1923, János Péter a clarificat anul nașterii, dar de această dată au greșit *luna*. În cele ce au urmat, biografii de mai târziu au folosit de cele mai multe ori ba una, ba alta dintre aceste datări greșite, ceea ce ne îndeamnă la tragerea anumitor concluzii privind disfuncțiile vieții noastre profesionale, respectiv încrederea noastră în procesele de canonizare. Totuși, confuzia s-a născut și ea în primul rând datorită cultului fondatoarei, datorită respectului și dragostei nestinse față de Emília Zathureczky, soția și mai târziu văduva lui János Cserey.

Binecuvântată să-i fie amintirea!

The Bicentennial of Emília Zathureczky's Birth and Some Lessons Learned along the Way

(Abstract)

Emília Zathureczky's baptism appears in the register of the Olasztelek (the present day Tălișoara, Covasna County) Reformed Church dated to the 21st of November 1823, as established by genealogist János Kocs. The earliest lexicon entries containing the accolades of our museum's foundress, in the meantime, were penned in 1884–1885; and the first author to mistake the above day for a date of birth in 1824 was likely Reformed bishop Károly Szász. Later on, the major Hungarian lexicons canonized this interpretation in their articles from 1897 and 1926. Although János Péter did attempt to correct this notion in 1923, while identifying the correct year, he introduced a new mistake of his own, getting the month wrong. Subsequent authors repeated one error or the other, revealing certain dysfunctions of our academic sphere and some risks inherent to lending canon more credibility than it would oftentimes deserve. And yet, one ought not to be too quick in passing a judgement on the honestly mistaken: the confusion itself was born out of the veritable cult Emília Zathureczky (or Mrs. János Cserey, and later his widow) came to have, the love and respect she continued to command throughout the years, even long after her passing.

May her memory be blessed!

